

Onderzoekers: Sari Depreeuw (LSTS, VUB), Evi Werkers (ICRI, KU Leuven)

Taal: Nederlands

In de State of the Art van de e-publisher wordt een overzicht gegeven van de relevante mediawetgeving, rechtspraak en rechtsliteratuur die bestaat met betrekking tot het elektronisch publiceren van (al dan niet auteursrechtelijk beschermde) elektronische inhoud. In de eerste plaats moet worden vastgesteld dat er geen wettelijke definitie voorhanden is van “de elektronische uitgever” als dusdanig. Op basis van het in FLEET-Werkpakket 1 verrichte veldonderzoek wordt een aanzet gegeven om dit concept verder uit te klaren. In de tweede plaats is het duidelijk dat de beroepsactiviteit van uitgevers volledig steunt op het fundamentele recht van vrije meningsuiting, waarvan de persvrijheid traditioneel als een corrolarium wordt beschouwd. In de Belgische wetgeving werden er zelfs bijkomende waarborgen (op strafrechtelijk vlak een cascaderегeling en op procedureel vlak de bevoegdheid van het Hof van Assisen) in het leven geroepen ten aanzien van de (druk)pers. Wegens de strikte bewoordingen is het evenwel niet duidelijk of de waarborgen gelden ten aanzien van alle media dan wel enkel ten overstaan van de klassieke printmedia. Vervolgens werd nader ingegaan op de aansprakelijkheidsregeling. Meer dan eens worden er klachten ingediend wegens onzorgvuldige journalistiek, onrechtmatig gepubliceerde informatie, persdelicten, kortom situaties waarin de grenzen van de vrijheid van meningsuiting overschreden worden en soms schade wordt veroorzaakt. Ook uitgevers kunnen strafrechtelijk worden verantwoordelijk gesteld, doch slechts in tweede orde. Op basis van een speciaal door de grondwetgever in het leven geroepen cascaderегeling zal in de eerste plaats de journalist / schrijver moeten worden aangesproken indien hij gekend is en zijn woonplaats in België heeft. De ratio van deze regel - het voorkomen van privé censuur door uitgever - lijkt achterhaald door de maatschappelijke ontwikkelingen. Een andere discussie die op dit niveau wordt gevoerd, betreft de vraag of de cascaderегeling ook doorwerkt op burgerrechtelijk vlak, dan wel of uitgevers, redacteurs, journalisten en andere betrokkenen gewoon kunnen worden vervolgd op basis van het gemene aansprakelijkheidsrecht dat geldt voor alle burgers. Of ook een cascaderегeling zou kunnen worden toegepast op het internet, wordt in bepaalde strekkingen van rechtspraak / rechtsleer positief beantwoord, door andere betwist. Naast het vorderen van een schadevergoeding, kan er ook worden geopteerd voor andere oplossingen. We denken dan in het bijzonder aan de publicatie van het vonnis of arrest of aan de regeling inzake recht van antwoord. Ook hier rijst de vraag of de klassieke regeling toepasbaar is op elektronische publicaties. De zaken worden nog ingewikkelder nu op het internet iedereen wereldwijd anoniem kan “publiceren” gelet op de geringe technologische, regelgevende en financiële vereisten. De situatie van slachtoffers van persmisdriften is ook een behoorlijk stuk ingewikkelder in de online omgeving. In de eerste plaats is wegens het anonieme en grensoverschrijdende karakter in de online omgeving niet altijd eenvoudig te achterhalen wie de dader is. In de tweede plaats is het niet evident te

weten wie precies voor wat aansprakelijk kan gesteld worden, dan wel of meerdere personen medeaansprakelijk kunnen worden gesteld. Ten derde rijst de vraag tot welke rechter een slachtoffer zich kan wenden en welk recht van toepassing is. Indien de daadwerkelijke dader niet gevonden kan worden, zullen de slachtoffers vaak de (technische) tussenpersonen aanspreken. Dit kan het vrij verkeer van diensten via het internet ernstig belemmeren en de “*free flow of information*” in het gedrang brengen. De Europese wetgever creëerde dan ook speciale vrijstellingen van aansprakelijkheid (zowel strafrechtelijk als burgerrechtelijk) voor bepaalde technische tussenpersonen. Om van een dergelijke “*safe harbour*” (“veilige haven”) te kunnen genieten, moeten tussenpersonen evenwel bepaalde voorwaarden vervullen, die niet altijd in even duidelijke bewoordingen zijn geformuleerd (zo is het bijvoorbeeld niet evident om te achterhalen wanneer tussenpersonen geacht worden kennis te hebben van bepaalde onrechtmatige informatie en op welk tijdstip zij precies moeten ingrijpen). De utopie dat het internet een ongereguleerde ruimte is werd in alle geval duidelijk verlaten. Een regulering van het internet ter voorkoming van bepaalde misdrijven en ter bescherming van de internetgebruikers / consumenten kwamen de laatste jaren meer en meer in het middelpunt van de belangstelling te staan. Alhoewel Mensenrechtenorganisaties, de Raad van Europa, de Europese Unie al meerdere malen in verscheidene teksten de noodzaak benadrukten om de expressievrijheid ook op het internet te waarborgen, werd ook erkend dat beperkingen in sommige situaties noodzakelijk is. Denken we maar aan de bescherming van minderjarigen en de menswaardigheid, de bestrijding van misdrijven als kinderpornografie, etcetera. Tot slot kan worden geconstateerd dat door de convergentie het strikte onderscheid tussen de verschillende media steeds moeilijker houdbaar wordt, niet in het minst op regelgevend niveau waar contradicties, bevoegdheidsconflicten en leemtes nog steeds welig tieren. Het Belgische persrecht lijkt dringend toe te zijn aan een modernisering. De verouderde Belgische grondwetsbepalingen met betrekking tot de persvrijheid / cascaderегeling / assisenprocedure voor drukpersmisdrijven zijn op leest geschoeid van de persvorm die enkel toen bestond (de traditionele printmedia). Traditionele rechtsbegrippen als “de uitgever / omroep” en de “cascaderегeling” vallen maar moeilijk te transponeren naar de nieuwe elektronische omgeving. Traditionele uitgeverij kunnen niet langer een exclusief recht claimen op het verzamelen, redigeren, interpreteren en verspreiden van “nieuws”. Sinds het ontstaan van het virtuele en interactieve internet kan immers iedereen zijn mening verspreiden via het internet, zonder een beroep te moeten doen op een uitgever / omroep als tussenpersoon. Het enige dat je nodig hebt om op het internet je eigen content (tekst, video, audio) te kunnen publiceren is immers toegang tot het internet. Het feit dat er anoniem of onder een pseudoniem kan worden gehandeld, heeft de drempel om zelf te publiceren nog verder verlaagd, wat op zijn beurt heeft geleid tot een toename van user-generated content en concurrentie van nieuwe spelers. De convergentie leidt ook tot bevoegdheidsconflicten tussen de verschillende overheden en tegenstrijdigheden in de verschillende regelgevingen. Dit maakt het er voor multimediabedrijven niet gemakkelijker op, daar zij onderworpen zijn aan meerdere voorschriften. Zo vallen het auteursrecht, expressievrijheid, (recht van antwoord in de) geschreven pers, bepaalde aspecten van de audiovisuele pers, de elektronische handel regelgeving, de aansprakelijkheidsproblematiek onder de bevoegdheid van de federale

overheid. De Vlaamse Gemeenschap is bevoegd voor zowat alle aspecten verbonden aan radio en televisie, maar staat bijvoorbeeld dan weer wel in voor de steunverlening aan de geschreven pers. Naast de Belgische en Vlaamse wetgeving, is er dan nog de exponentiële toename van Europese regelgeving (de Richtlijn Elektronische Handel, de toekomstige Richtlijn Audiovisuele mediadiensten, de aanbeveling met betrekking tot een recht van antwoord in alle media etcetera) waar rekening mee dient te worden gehouden. Er is dus geen allesomvattende aanpak van de elektronische media, maar integendeel een gefragmenteerde regelgeving die rechtsonzekerheid dreigt in de hand te werken. De vraag rijst ook of de verschillende behandeling van de media (print, audiovisueel en elektronisch) nog wel kan worden verantwoord, dan wel of de specifieke (vooral technologische) kenmerken van ieder medium dit verschil in behandeling kunnen rechtvaardigen. Het hoeft in ieder geval geen verbazing te wekken dat de wetgeving een behoorlijk kluwen is geworden waar elektronische uitgevers nog maar moeilijk hun weg in kunnen vinden. Het lijkt duidelijk dat er gestreefd moet worden naar een nog meer geharmoniseerde, technologisch neutrale, flexibele regelgeving.